

عوامل، ویژگی‌های رفتاری و تیپ شخصیتی مؤثر بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار در بورس اوراق بهادار

مرجان روغنی زاده^۱

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، مدیریت دولتی - مدیریت مالی، دانشگاه پیام نور، تهران غرب، ایران

چکیده

در پژوهش حاضر به بررسی پژوهش‌هایی در زمینه‌های تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران و عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار همچون عوامل روانی، خطاهای ادراکی، ویژگی‌های رفتاری، احساسی و تیپ شخصیتی، جمعیت‌شناسی، تعصبات سرمایه‌گذار، رفتار گروهی و جمعی سرمایه‌گذار می‌پردازد. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که اگر عوامل روانی، ویژگی‌های رفتاری و تیپ شخصیتی سرمایه‌گذار که بر نحوه تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار مؤثر می‌باشد مشخص گردد، در هنگام تصمیم‌گیری، سرمایه‌گذار رفتار غیرعقلایی منحصر به فرد خویش را شناسایی، و بر این رفتار مسلط می‌گردد و در نهایت با تصمیم‌گیری صحیح و منطقی به اهداف مالی مورد نظر خود دست می‌یابد. همچنین با شناسایی رفتارهای بالقوه و بالفعل سرمایه‌گذاران، امکان اصلاح و تعدیل آنها در جهت بهبود پیامدهای اقتصادی مفید در بورس اوراق بهادار فراهم می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: مالیه رفتاری، تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار، تیپ شخصیتی، مدل پنج‌عاملی شخصیت، بورس اوراق بهادار.

۱- مقدمه

بورس اوراق بهادار عمده ترین راه تجهیز و تخصیص بهینه سرمایه و اهرم مهمی در کنترل نرخ تورم و افزایش نرخ رشد می باشد. از اهداف اصلی بورس اوراق بهادار جذب پس اندازها و سوق دادن آن به سوی واحدهای اقتصادی و ایجاد امکانات و تسهیلات برای مشارکت عموم مردم در توسعه فعالیت های مولد و سهیم شدن در سود آنها به شمار می رود. بنابراین بورس، یک معیار بسیار مهم در سنجش توسعه اقتصادی یک کشور می باشد.

شناخت بورس، عناصر و ارتباطات موجود در آن، شناخت رفتار تأمین کنندگان منابع مالی و شناسایی عوامل مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذاران و اولویت بندی آنها، می تواند زمینه لازم برای ارائه خدمات مطلوب به سرمایه گذاران را فراهم کند.

تصمیم گیری، پیش بینی و ارزیابی نتایج از راه حل های موجود و انتخاب قطعی یک راه حل برای رسیدن به هدف می باشد، تصمیم های افراد در شرایط مختلف، متفاوت می باشد.

سرمایه گذاران برای انتخاب سرمایه گذاری، با توجه به سطح دانش، علائق، تفکرات، عقاید، ذهنیات و تجربیاتی که دارند در تصمیم گیری های خود تحت تأثیر عوامل درونی و عوامل بیرونی، پول خود را در محل هایی سرمایه گذاری می کنند که بازده مورد انتظار زیادی دارد، آنها باید در این انتخاب ریسک را که جزئی لاینفک از فعالیت در بازار مالی می باشد در نظر بگیرند. بی ثباتی ها و نوسان های سیاسی - اقتصادی محیط بازار، ریسک تصمیم گیری را افزایش می دهد. ریسکی که سرمایه گذاران حاضر به تحمل آن هستند به خصوصیات و ویژگی های روانی آنها بستگی دارد (محافظه کار و ریسک پذیر). یک سرمایه گذار منطقی، در صورت تشابه ریسک دو سرمایه گذاری، سرمایه گذاری با بازده کمتر را انتخاب نخواهد کرد. از دیدگاه تصمیم گیری، ریسک پذیری عبارت است از انتخاب سنجیده یک رفتار همراه با ریسک.

در تصمیم های سرمایه گذاران فرض بر این است که تصمیم گیری عقلایی می باشد، ولی همواره افراد در تصمیم گیری های خود احساسات و شناخت های خود را دخالت داده و یا گاهی تحت شرایط مختلف امکان رفتار عقلایی در تصمیم گیری از افراد سلب می گردد. شناخت شخصیت و ادراک سرمایه گذار از عواملی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

مطالعات و تحقیقات گسترده ای در زمینه چگونگی و عوامل مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذاران صورت گرفته، پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که علاوه بر عوامل مالی، پدیده های روانشناختی و توجه به رفتار سرمایه گذاران نقش مهمی در تعیین رفتار بازارهای مالی داشته و این امر زمینه ایجاد مبحث جدیدی تحت عنوان مالیه رفتاری گردید. مالیه رفتاری که از تلفیق روانشناسی و مالی به وجود آمده است، بر روی چگونگی تفسیر و بکارگیری اطلاعات در فرآیند تصمیم گیری سرمایه گذار تمرکز دارد و تشریح کننده برخی رفتارهای غیرعادی و غیرمنطقی در بازار است.

با توجه به مطالعات و تحقیقاتی که در این زمینه انجام گرفته است، مسأله اصلی پژوهشگر در این پژوهش، جمع بندی پژوهش های انجام گرفته در زمینه تصمیم گیری سرمایه گذاران در بورس و عوامل مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذار می باشد. با بررسی نتایج حاصل از پژوهش ها و نیز اقدامات لازم جهت شناسایی بهتر این عوامل، کمک شایانی به درک بهتر رفتار سرمایه گذاران در بازار بورس اوراق بهادار می نماید.

در پژوهش حاضر سعی شده با توجه به اهمیت امروزه مطالعه روانشناسی بازار بورس اوراق بهادار، به بررسی عوامل مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذاران و اینکه بورس اوراق بهادار تا چه اندازه تحت تأثیر رفتارهای متفاوت سرمایه گذاران می باشد، بپردازد.

۲- ادبیات تحقیق

در زمینه این مبحث تحقیقات و پژوهش هایی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته، در زیر به ۲۰ مقاله داخلی، اشاره می گردد:

آقایی و مختاریان (۱۳۸۳)، ودیعی و شکوهی زاده (۱۳۹۱)، به بیان عوامل مالی مؤثر بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار پرداخته، به عوامل اثرگذار و متغیرهای پیش‌بینی رفتار سرمایه‌گذار در بخش یافته‌ها و نتایج تنها اشاره شده است.

امیرشاهی و همکاران (۱۳۸۶)، به بیان دو عامل کانالهای ارتباطات بازاریابی و ارتباط کلامی، از عوامل مهم تأثیرگذار بر تصمیم‌گیری به خرید سرمایه‌گذاران اشاره کرده است.

دهقان (۱۳۸۷)، در پژوهش خود عوامل روانی تأثیرگذار بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد، ولی شجری و امام (۱۳۹۱)، تنها به این عوامل به عنوان عامل تأثیرگذار بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار اشاره می‌کنند.

فهیمی دوآب (۱۳۸۹)، ضمن پرداختن به عوامل مالی مؤثر بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار، به عامل فرهنگ به عنوان عامل رفتاری خاص اشاره می‌کند.

سعدی و همکاران (۱۳۸۹)، به بیان اثرات پنج ویژگی شخصیتی سرمایه‌گذار و پنج خطاهای ادراکی؛ خطای اطمینان بیش از حد، خطای دسترسی، خطای پس‌بینی (ادراک پس از وقوع)، خطای تشدید تعهد، خطای تصادفی بودن، که مؤثر بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار می‌باشد، اشاره می‌کند.

وکیلی فرد و همکاران (۱۳۹۲)، در دو پژوهش خود به تأثیر رفتار و واکنشهای رفتاری سرمایه‌گذاران، صالح نژاد و فراهی (۱۳۹۴)، نیز به الگوهای رفتاری سرمایه‌گذاران بر تصمیم‌های سرمایه‌گذاران اشاره می‌کنند.

عرب مازار یزدی و همکاران (۱۳۹۲)، جهانگیری راد و همکاران (۱۳۹۳)، به بررسی رفتار جمعی و گروهی سرمایه‌گذاران در بورس می‌پردازد.

لعل بار و حسن پور بندری (۱۳۹۴)، بر تأثیر حالت هیجانی خشم و اضطراب پاسخ‌هیجانی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری، اشاره می‌کند، به ویژگی خشم (تصمیمات مالی پرریسک) که ارتباط مثبتی با تمایل به سرمایه‌گذاری پول در سهام مختلف و میزان سرمایه‌گذاری، و از سویی دیگر، به ویژگی اضطراب (تصمیمات مالی محافظه‌کارانه) مربوط به تصمیم‌گیری می‌باشد و ارتباط منفی با میزان سرمایه‌گذاری دارد، اشاره می‌کند.

تاج‌گردون (۱۳۹۴)، به تأثیر جمعیت‌شناسی و صفات روانی بر تعصبات (تورش رفتاری) سرمایه‌گذاران اشاره می‌کند.

رهنمای رودپشتی و شاه‌منصوری (۱۳۹۴)، به تأثیر سه ویژگی رفتاری؛ ریسک‌پذیری، آرزومندی و فرااعتمادی، بر پنج گروه هدف سرمایه‌گذاری؛ امنیت مالی، رشد سرمایه، پس‌انداز برای بازنشستگی، سرگرمی و سفته‌بازی می‌پردازد.

لاجوردی و فاضل (۱۳۹۴)، به تأثیر پنج ویژگی شخصیتی بر نوع سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران اشاره می‌کند.

خلیلی عراقی و قربانی (۱۳۹۰)، دوستار و همکاران (۱۳۹۳) بیان می‌کنند از بین پنج ویژگی شخصیتی، تنها عامل برون‌گرایی با ریسک‌گریزی و ریسک‌پذیری ارتباط دارد.

آقابابایی دهقانی (۱۳۹۴)، از بین پنج ویژگی شخصیتی، تنها به بررسی و تأثیر سه ویژگی برون‌گرایی، تطابق‌پذیری، وظیفه‌شناسی بر انتخاب سهام می‌پردازد.

زنگی‌شه ای و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهش خود بر عدم تأثیر عوامل روانشناختی و تأثیر تحلیل تکنیکی بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران اشاره دارد، در حالی که در تمامی پژوهش‌های انجام‌گرفته به صورت جزئی هم شده به اثر رفتاری و شخصیتی سرمایه‌گذار بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار اشاره شده است.

همان طور که گفته شد، افراد برای سرمایه گذاری، عوامل بسیار زیادی را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهند. تصمیم های سرمایه گذاران تحت تأثیر عوامل متعددی از قبیل عوامل بیرونی (شرایط اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، میزان تبلیغات، مسائل درون شرکتی و ...) و عوامل درونی (عوامل روانی شامل: عوامل بیوریتی، قدرت تحلیل ذاتی، کسب پرستیژ (وجهه) سهامداران بودن، انطباق تصویر ذهنی خریدار و تصویر واقعی شرکت، میزان درجه ریسک پذیر، میزان اعتماد به نفس) طبق پژوهش دهقان (۱۳۸۷)، شجری و امام (۱۳۹۱) می باشند، به مانند کوه یخی که در آب فرو رفته و فقط قله و نوک آن (عوامل بیرونی) از سطح آب بیرون و قابل مشاهده است و بیشترین بخش کوه یخ (عوامل درونی) در زیر سطح آب پنهان است. بنابراین امکان پیش بینی تصمیم های سرمایه گذاران تحت تأثیر عوامل بیرونی راحت تر از عوامل درونی می باشد، هر چند سرمایه گذاران تصمیم گیری های خود را تحت تأثیر مجموع عوامل بیرونی و درونی می گیرند. در نتیجه به نظر ضروری می رسد با بررسی عوامل رفتاری و روانی و تیپ شخصیتی تأثیرگذار بر تصمیم گیری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار، و با اصلاح و تعدیل آن عوامل، شرایط جهت بهبود و فعال تر شدن بازار بورس اوراق بهادار فراهم گردد.

در تصمیم های سرمایه گذاران فرض بر این است که تصمیم گیری عقلایی می باشد، ولی همواره افراد در تصمیم گیری های خود احساسات و شناخت های خود را دخالت داده و یا تحت شرایط مختلف امکان رفتار عقلایی در تصمیم گیری از افراد سلب می گردد. عواملی همچون احساسات (خشم، اضطراب و ...)، فرهنگ، شخصیت، دین و ایدئولوژی نقش بسزایی در رفتار افراد در موقعیت های مختلف تصمیم گیری دارند. همواره افراد بین آنچه درک می کنند و فکر می کنند تناقض وجود دارد. تناقض و عدم دسترسی به اطلاعات منجر به بروز خطاهای روانشناختی و بروز اشتباهات تصمیم گیری می گردد.

بخش اعظم شبکه پیچیده ذهن آدمی را نگرش ها و عادات او تشکیل می دهد، درک رفتارهای تأثیرگذار بر فرآیندهای تصمیم گیری بسیار مفید می باشد، این تصمیم ها مبتنی بر احساسات (هیجانات: نحوه احساس کردن انسان ها) و شناخت ها (چگونگی اندیشیدن) می باشند. عوامل تأثیرگذار بر نوع سرمایه گذاری به عوامل روانشناختی (نگرش های ذهنی، شیوه زندگی، ارزش ها، شخصیت افراد و ...) و عوامل جمعیت شناختی (جنسیت، سن، سطح تحصیلات، درآمد، نوع شغل و ...) تقسیم می شوند.

احساس یک حالت روان شناختی و فیزیولوژیک حاصل از تعامل با یک شی، یک شخص و یا یک واقعه است، احساس بعد از پردازش تبدیل به ادراک می شود، اما همیشه آنچه که درک می شود منطبق بر واقعیت نیست، زیرا عوامل زیادی در آن دخیل است. ادراک تصمیم گیرنده یکی دیگر از عوامل مهمی است که بر تصمیم گیری های مالی در زمان خرید و فروش سهام تأثیر می گذارد. نداشتن اطلاعات صحیح منجر به بروز خطاهای ادراکی می شود. خطاهای ادراکی، متأثر از حالات روانی در وضعیت طبیعی و غیرطبیعی هستند. درک خطاهای ادراکی، این امکان را فراهم می سازد که تأثیرشان بر روی تصمیم گیری سرمایه گذاری کاهش و به بهبود نتایج سرمایه گذاری منجر شود.

دیدگاه های افراد، درجه ریسک پذیری، تجربه، تیپ شخصیتی، ویژگی های شخصیتی (عوامل و عناصر شخصیتی نظیر هوش، خلق و خوی، نگرش یک فرد) و انحرافات رفتاری سرمایه گذاران، فاکتورهای جمعیت شناسی از قبیل سن، جنسیت، سطح تحصیلات و ... نیز در امر تصمیم گیری سرمایه گذاران دخیل می باشند.

با پژوهش ها و تحقیقات انجام شده، اثرات رفتاری و شخصیتی مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذاران غیرقابل اغماض می باشد، بنابراین به بیان برخی ویژگی ها و تیپ شخصیتی سرمایه گذاران در بورس پرداخته می شود.

شخصیت: به مجموعه خصوصیتی که فرد منحصر به خودش می باشد و با تطبیق خود با دیگران و محیط اطرافش نشان می دهد.

شخصیت تنها در رفتار بروز نمی کند، در افکار، احساسات، روابط نزدیک، سایر تعاملات اجتماعی فرد، تأثیری که فرد بر دیگران می گذارد، نیز مشاهده می شود. شخصیت فرد را وادار می سازد به طرق معینی عمل کند.

ویژگی های شخصیتی: ویژگی های پایداری که رفتار یک فرد را تعیین می کند.

ویژگی های شخصیتی زیربنای نظام رفتاری افراد را تشکیل می دهند، تفاوت ویژگی های شخصیتی در فرد موجب می شود که افراد در موقعیتی یکسان، رفتارهای متفاوتی داشته باشند.

مفهوم تیپ با دسته بندی تعدادی از صفات مختلف معنی پیدا می کند، وقتی فردی درجه ای از صفت خاصی را دارد در تیپ خاصی قرار می گیرد، مثل تقسیم بندی افراد به درون گرا و برون گرا.

تیپ شخصیتی افراد بیانگر میزان هوش افراد نیست، همه تیپ های شخصیتی به یک اندازه ارزشمند می باشند، هیچ تیپ شخصیتی بهتر یا بدتر نیست، روانشناسان با توجه به تیپ شخصیتی، می فهمند که چه عواملی به آنها انگیزه می دهد و در شرایط گوناگون چه رفتاری بروز می دهند.

تیپ های شخصیتی توضیح دهنده رفتار سرمایه گذاران می باشند. برخی از تیپ های شخصیتی، وقت یا حوصله برای مدیریت وجوه نقدی ندارند، برخی از سرمایه گذاران در مقابل اطلاعات دریافتی واکنش با تأخیر دارند و برخی دیگر واکنش سریع را نسبت به دیگران نشان می دهند.

شناسایی تیپ شخصیتی سرمایه گذار از آن جهت که احتمال تغییر ناگهانی ترکیب پرتفوی توسط سرمایه گذار را، در آشفستگی بازار کاهش می دهد، سودمند است.

مدل های تیپ شخصیتی مختلفی همچون مدل آیزنگ، مدل شخصیتی A و B و ... وجود دارد، به دلیل اینکه در تمامی پژوهش هایی که در پیشینه پژوهش آمده است برای سنجش ویژگی های شخصیتی از پنج ویژگی شخصیتی، کوستا و مک کری که با بهره گیری از تحلیل عاملی دریافتند می توان بین تفاوت های فردی و ویژگی های شخصیتی پنج بعد مهم را منظور کرد، استفاده شده است. این پنج ویژگی شخصیتی عبارتند از:

۱. **برون گرایی:** افراد برون گرا، اشخاصی پر انرژی، معاشرتی، جسور، فعال، هیجان طلب و دارای شور و شوق، دارای اعتماد به نفس و دارای احساسات مثبت می باشند. اهل معاشرت و گفت و گو هستند و در برقراری روابط انسانی و اجتماعی مهارت قوی تری داشته، به محسوسات و ملموسات توجه دارند، در زمان حال زندگی می کنند، به سرعت تصمیم می گیرند.
۲. **سازگاری:** گرایش این افراد به همسان بودن با دیگران، دوست داشتنی بودن یا مورد قبول دیگران بودن و نیز منعکس کننده تفاوت های فردی در رابطه با همکاری های اجتماعی می باشند. افراد سازگار، اشخاصی با ادب، انعطاف پذیر(تطابق پذیر)، قابل اعتماد، رو راست، نوع دوست، مهربان، همکاری کننده، با تحمل و دارای خصیصه از خودگذشتگی، پیرو، متوازن، فروتن خوش نیت و خوش قلب می باشند. جلب کننده اعتماد دیگران را به خود، هدایت کننده تیم ها، این افراد نسبت به دیگر نیروها کمتر تحمل انتقاد برای عملکرد بد و کسب اعتبار برای عملکرد خوب را دارند.
۳. **وجدان کاری (مسئولیت پذیری):** افراد با وجدان کاری اشخاصی، شایسته، سخت کوش، منظم و دقیق، وقت شناس، وظیفه شناس، دارای انضباط شخصی، هدف جو، قابل اتکا (قابل اطمینان)، با پشتکار، مسئولیت پذیر، پایدار، خویشتن دار، ساختار یافته، و محتاط در تصمیم گیری می باشند. این بعد به دلالت بر قابلیت اطمینان و قابل اعتماد بودن فرد اشاره دارد.
۴. **روان رنجوری:** افراد روان رنجور، اشخاصی نگران و مضطرب، پرخاشگر و عصبی، مأیوس و ناامید، خجالتی و کمرو، شتاب زده و آسیب پذیر، دارای ثبات عاطفی پائین و به دنبال اهداف برتری جویانه می باشند. این بعد به دلالت بر توانایی فرد در تحمل استرس و ثبات هیجانی (توانایی کنترل عواطف و احساسات و حاکمیت نسبی عقلانیت) اشاره دارد.

۵. **انعطاف پذیری (تجربه پذیری):** افراد انعطاف پذیر، اشخاصی تخیلی، کنجکاو، دارای ذهنی باز، ترجیح سادگی و وضوح بر پیچیدگی و ابهام، حساس (از نظر هنری) و زیباپسند، کنجکاو نسبت به ایده های دیگران، مایل به پذیرش عقاید جدید و ارزش های غیرمتعارف، دارای ایده و اقدام گرا می باشند. این بعد رابطه بسیار بالایی با هوش دارد.

۳- روش تحقیق

جمع آوری و تنظیم ادبیات پژوهش به روش کتابخانه ای و جستجو در پایگاه های اطلاعاتی (رایانه ای) و با استفاده از منابع در دسترس انجام پذیرفته است. این پژوهش توصیفی و از نظر هدف کاربردی می باشد.

۴- یافته های تحقیق

همان طور که طبق مطالعات پیشین اشاره گردید، عواملی چون: عوامل مالی، ارتباطات بازاریابی و ارتباط کلامی، عوامل روانی، فرهنگ، حالات هیجانی و احساسات (خشم و اضطراب)، الگوهای رفتاری و واکنش های رفتاری، رفتارهای جمعی و گروهی، خطاهای ادراکی و ویژگی های شخصیتی بر تصمیمات، نوع سرمایه گذاری و ریسک پذیری و ریسک گریزی سرمایه گذاران مؤثر می باشند

جدول شماره ۱ به طور خلاصه، عوامل تأثیرگذار بر تصمیم گیری سرمایه گذاران را مطابق مطالعات پیشین را نشان می دهد.

جدول شماره ۱. عوامل تأثیرگذار بر تصمیم گیری سرمایه گذاران

شماره	محقق یا محققین	نتایج
۱	آقایی و مختاریان (۱۳۸۳)	عوامل مالی: مدیریت، وضع بازار، روند قیمت، منبع توصیه ها و سفارشات، مکان اصلی عملیات، سود نقدی سهام، نسبت قیمت به سود، بازده، نوع صنعت، افزایش سرمایه، نوسان قیمت، شناخت از شرکت و سود هر سهم.
۲	امیرشاهی و همکاران (۱۳۸۶)	ارتباطات بازاریابی و ارتباط کلامی
۳	دهقان (۱۳۸۷)	عوامل روانی: عوامل بیوریتمی (سیکل های مختلف جسمی، ذهنی و احساسی)، افراد در زمان های مختلف رفتارهای متفاوتی در زمینه های مختلف از خود بروز می دهند؛ قدرت تحلیل ذاتی؛ کسب پرستیژ (وجهه) سهامداران بودن؛ انطباق تصویر ذهنی خریدار و تصویر واقعی شرکت؛ میزان درجه ریسک پذیر (محافظه کار و ریسک پذیر)؛ میزان اعتماد به نفس.
۴	فهیمی دوآب (۱۳۸۹)	عوامل مالی: بومی بودن مدیر، رفتار بقیه سهامداران، آینده نگری در خرید سهام، کسب فرصت های آتی، اخبار بدون منبع، بومی بودن کالای تولیدی، واسطه ای بودن کالای تولیدی، دست اول بودن کالای تولیدی، خرید و نگهداری سهام، خرید سهام شرکت های بزرگ عضو بورس. سرمایه گذاران تحت تأثیر عوامل فرهنگی خاص نیز می باشند.
۵	سعدی و همکاران (۱۳۸۹)	خطای ادراکی: خطای اطمینان بیش از حد، خطای دسترسی، خطای پس بینی (ادراک پس از وقوع)، خطای تشدید تعهد، خطای تصادفی بودن.
۶	عراقی و قربانی (۱۳۹۰)	ریسک گریزی دارای رابطه معناداری با ویژگی برون گرایی می باشد.
۷	شجری و امام (۱۳۹۱)	عوامل روانی: عوامل بیوریتمی (سیکل های مختلف جسمی، ذهنی و احساسی)، افراد در زمان های مختلف رفتارهای متفاوتی در زمینه های مختلف از خود بروز می دهند؛ قدرت تحلیل ذاتی؛ کسب پرستیژ (وجهه) سهامداران بودن؛ انطباق تصویر ذهنی خریدار و تصویر واقعی شرکت؛ میزان درجه ریسک پذیر (محافظه کار و ریسک پذیر)؛ میزان اعتماد به نفس.
۸	ودبعی و شکوهی زاده (۱۳۹۱)	عوامل مالی: سود هر سهم، سود نقدی هر سهم، افزایش سرمایه شرکت، نسبت قیمت به سود، صورتهای مالی، بازده اوراق بهادار، وضعیت نقدینگی شرکت، نوع اظهارنظر حسابرس، میزان دارایی های نامشهود، میزان درآمدهای غیرعملیاتی، نسبت های مالی قابل دستیابی از صورتهای مالی، سود جامع، وضع بازار اوراق بهادار، سرعت و قدرت نقدشوندگی، روند قیمت سهام.
۹	وکیلی فرد و همکاران (۱۳۹۲)	واکنش های رفتاری
۱۰	وکیلی فرد و همکاران (۱۳۹۲)	الگوهای رفتاری: رفتارهای چهارگانه منطقی، توده واری، واکنشی و شهودی
۱۱	عرب مازار یزدی و همکاران (۱۳۹۲)	رفتار جمعی
۱۲	جهانگیری راد و همکاران (۱۳۹۳)	رفتار گروهی
۱۳	دوستار و همکاران (۱۳۹۳)	برون گرایی از ویژگی های شخصیتی با ریسک پذیری در ارتباط است.

سوگیری رفتاری (تورش رفتاری): فرا اعتمادی یا اعتماد بیش از اندازه، تعاملات اجتماعی، استفاده از روش های ابتکاری، بیش نمایی، خطای نمایندگی، خوداسنادی (تورش خودفریبی).	۱۴	صالح نژاد و فراهی (۱۳۹۴)
حالات هیجانی و احساسات (خشم و اضطراب)	۱۵	لعل بار و حسن پور بندری (۱۳۹۴)
تأثیر پنج ویژگی شخصیتی: برون گرایی، سازگاری (تطابق پذیری)، وجدان کاری (مسئولیت پذیری)، روان رنجوری، انعطاف پذیری (تجربه پذیری) بر سرمایه گذاران	۱۶	لاجوردی و فائز (۱۳۹۴)
تأثیر جمعیت شناسی و صفات روانی بر تعصب یا تورش رفتاری	۱۷	تاج گردون (۱۳۹۴)
تأثیر سه ویژگی شخصیتی برون گرایی، تطابق پذیری، وظیفه شناسی سرمایه گذاران	۱۸	آقابابایی دهقانی (۱۳۹۴)
تأثیر سه ویژگی رفتاری؛ ریسک پذیری، آرزومندی و فرااعتمادی، بر پنج گروه هدف سرمایه گذاری؛ امنیت مالی، رشد سرمایه، پس انداز برای بازنشستگی، سرگرمی و سفته بازی.	۱۹	رهنمای رودپشتی و همکاران (۱۳۹۴)

همچنین، همان طور که در ادبیات پژوهش به مطالعات پیشین اشاره گردید، در دو سال اخیر پژوهش ها و تحقیقات بیشتری در زمینه شخصیت و تیپ شخصیتی سرمایه گذار که مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذار و نوع سرمایه گذاری آن می باشد، صورت پذیرفته، خود اهمیت این موضوع را بیان می دارد که مطالعه روانشناسی رفتار سرمایه گذار تا چه میزان بر بازار بورس اوراق بهادار تأثیرگذار می باشد.

۵- بحث و نتیجه گیری

تحقیق حاضر به منظور بررسی عوامل، ویژگی های رفتاری و تیپ شخصیتی مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذار در بورس اوراق بهادار صورت گرفته است.

با توجه به اینکه انسان ها غیرقابل پیش بینی و دارای ترکیبی از صفات مختلف می باشند، این امر باعث می گردد نتوانیم درک کاملی از چگونگی اتخاذ تصمیم های رفتاری توسط آنها داشته باشیم، استفاده از یک فرآیند منظم جهت توصیف مسائل، جمع آوری، طبقه بندی اطلاعات، ارزیابی تصمیم ها و دلایل اتخاذ آنها، مقایسه بین آنها و در نهایت انتخاب بهترین گزینه، راهکار مناسبی برای کاهش خطاهای تصمیم گیری سرمایه گذار می باشد.

اگر عوامل روانشناختی، ویژگی ها و تیپ شخصیتی سرمایه گذار که بر نحوه تصمیم گیری سرمایه گذار مؤثر می باشد مشخص گردد، در هنگام تصمیم گیری، سرمایه گذار رفتار غیرعقلایی منحصر به فرد خویش را شناسایی، و بر این رفتار مسلط می گردد و در نهایت با تصمیم گیری صحیح و منطقی به اهداف مالی مورد نظر خود دست می یابد. همچنین با شناسایی رفتارهای بالقوه و بالفعل سرمایه گذاران، امکان اصلاح و تعدیل آنها در جهت بهبود پیامدهای اقتصادی مفید در بورس اوراق بهادار فراهم می گردد.

با افزایش اطلاع رسانی عمومی، آموزش، افزایش آگاهی و دانش سرمایه گذاران به علوم رفتاری، تخصیص و تقویت منابع اطلاعاتی کافی، شفاف سازی اطلاعات، با توسعه فرهنگی و ارائه خدمات مشاوره ای سرمایه گذاری، مبنای تصمیم گیری افراد را از احساسی و غیر عقلایی به منطقی و عقلایی تغییر و احتمال ارتکاب خطاهای ادراکی، شناختی و رفتاری نیز کاهش می یابد.

در نهایت به سرمایه گذاران یادآور می گردد، با سنجش عوامل درونی که باعث شناخت هر چه دقیق تر رفتار سرمایه گذاران می شود، با دوری از تبعیت دیگران در اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری که منجر به ایجاد حباب قیمتی، خروج بازار از حالت تعادل و باعث ایجاد صف های طولانی خرید و فروش سهام می گردد، با تصمیم گیری درست و منطقی تحت شرایط مختلف، از تصمیم گیری های احساسی و بدون بررسی های دقیق پرهیز نمایند.

پیشنهاد می گردد تا اندازه تأثیر مثبت شناسایی هر یک از عوامل شخصیتی و رفتاری، پس از اصلاح و تعدیل آن عوامل مورد بررسی قرار گیرد.

شکل شماره ۱. مدل تحقیق

جدول شماره ۲. خلاصه پژوهش های پیشین

نظریه ها	محقق یا محققین
بررسی عوامل مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران - اشاره به عوامل اثرگذار و متغیرهای پیش بینی رفتار سرمایه گذار	آقایی و مختاریان (۱۳۸۳)
تعیین عوامل تأثیرگذار بر تصمیم گیری سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران - اشاره به دو عامل ارتباطات بازاریابی و ارتباط کلامی	امیرشاهی و همکاران (۱۳۸۶)
عوامل روانی تأثیرگذار بر سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران	دهقان (۱۳۸۷)
بررسی عوامل رفتاری خاص بر تصمیم خرید سرمایه گذاران سهام عادی (مطالعه تطبیقی بورس اوراق بهادار تهران و مشهد) - اشاره به تأثیر فرهنگ به عنوان عامل رفتاری خاص	فهیمی دوآب (۱۳۸۹)
بررسی اثرات شخصیت سرمایه گذاران و خطاهای ادراکی در سرمایه گذاری آنها در بورس اوراق بهادار تهران	سعدی و همکاران (۱۳۸۹)
بررسی تأثیر ویژگی های شخصیتی در ریسک گریزی سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران	عراقی و قربانی (۱۳۹۰)
شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران	شجری و امام (۱۳۹۱)
بررسی معیارهای عواملی مالی مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار - اشاره به عوامل اثرگذار و متغیرهای پیش بینی رفتار سرمایه گذار	ودیدی و شکوهی زاده (۱۳۹۱)
بررسی و تحلیل واکنش های رفتاری در بورس اوراق بهادار تهران	وکیلی فرد و همکاران (۱۳۹۲)
ارزیابی رفتار سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران با روش فرآیند تحلیل شبکه ای	وکیلی فرد و همکاران (۱۳۹۲)
بررسی رفتار جمعی سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران	عرب مازار یزدی و همکاران (۱۳۹۲)
بررسی رفتار گروهی سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران	جهانگیری راد و همکاران (۱۳۹۳)
مطالعه رابطه بین عوامل روانشناختی و تحلیل تکنیکی بر تصمیم گیری سرمایه گذاران در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران	زنگیسه ای و همکاران (۱۳۹۳)
بررسی تأثیر ویژگی های شخصیت سرمایه گذاران بر میزان ریسک پذیری آنها در بورس اوراق بهادار تهران	دوستار و همکاران (۱۳۹۳)
مطالعه الگوهای رفتاری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران	صالح نژاد و فراهی (۱۳۹۴)

لعل بار و حسن پور بندری (۱۳۹۴)	تأثیر ویژگی های خشم و اضطراب بر تصمیمات سرمایه گذاری
لاجوردی و فاض (۱۳۹۴)	ارزیابی تأثیر تیپ شخصیتی بر نوع سرمایه گذاری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران
تاج گردون (۱۳۹۴)	مطالعه تأثیر جمعیت شناسی و صفات روانی بر تعصبات سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار
آقابابایی دهقانی (۱۳۹۴)	بررسی رابطه بین تیپ های شخصیتی برون گرایی، تطابق پذیری، وظیفه شناسی سرمایه گذاران و روش های انتخاب سهام در بازار بورس
رهنمای رودپشتی و همکاران (۱۳۹۴)	بررسی اثر ویژگی های شخصیتی بر اهداف سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران

منابع

۱. ام. پامپیان، میشل؛ مالی رفتاری و تیپ های چهارگونه سرمایه گذاران. (۱۳۹۴). ترجمه: احمدوند، میثم. سنگینیان، علی؛ چاپ اول؛ انتشارات نگاه دانش؛
۲. امیرشاهی، میراحمد؛ شیرازی، محمود؛ سیاه تیری، ویدا؛ تعیین عوامل تأثیرگذار بر تصمیم سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران؛ فصلنامه علوم مدیریت ایران؛ ش ۸؛ زمستان ۱۳۸۶؛ ص ۱۵۹-۱۷۹؛
۳. آقابابایی دهقانی، زهره؛ (۱۳۹۴)؛ بررسی رابطه بین تیپ های شخصیتی برون گرایی، تطابق پذیری، وظیفه شناسی سرمایه گذاران و روش های انتخاب سهام در بازار بورس؛ کنفرانس بین المللی علوم انسانی، روانشناسی و علوم اجتماعی؛ آبان ۱۳۹۴؛
۴. آقایی، محمدعلی؛ مختاریان، امید؛ (۱۳۸۳)؛ بررسی عوامل مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران؛ مجله بررسی های حسابداری و حسابرسی؛ ش ۳۶؛ تابستان ۱۳۸۳؛ ص ۳-۲۵؛
۵. تاج گردون، شهرام؛ (۱۳۹۴)؛ مطالعه تأثیر جمعیت شناسی و صفات روانی بر تعصبات سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار؛ چهارمین همایش علوم مدیریت نوین، شهریور ۱۳۹۴؛
۶. جهانگیری راد، مصطفی؛ مرفوع، محمد؛ سلیمی، محمدجواد؛ (۱۳۹۳)؛ بررسی رفتار گروهی سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران؛ فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی؛ ش ۴۲؛ تابستان ۱۳۹۳؛ ص ۱۴۱-۱۵۸؛
۷. خلیلی عراقی مریم؛ قربانی، محمد؛ (۱۳۹۰)؛ بررسی تأثیر ویژگی های شخصیتی در ریسک گریزی سرمایه گذاران بورس اوراق بهادار تهران؛ بانک مقالات بازاریابی ایران؛
۸. دوستار، محمد؛ رمضان پور، اسماعیل؛ جوادیان لنگ، مریم؛ (۱۳۹۳)؛ بررسی تأثیر ویژگی های شخصیت سرمایه گذاران بر میزان ریسک پذیری آنها در بورس اوراق بهادار تهران؛ سومین کنفرانس ملی حسابداری و مدیریت؛ دی ۱۳۹۳؛
۹. دهقان، عبدالمجید؛ (۱۳۸۷)؛ عوامل روانی تأثیرگذار بر سرمایه گذاری در بورس؛ مجله تدبیر؛ ش ۱۹۶؛ شهریور ۱۳۸۷؛ ص ۶۰-۶۳؛ ایضاً؛ مجله بورس؛ ش ۷۴؛ تیر ۱۳۸۷؛ ص ۴۰-۴۵؛
۱۰. رهنمای رودپشتی، فریدون؛ شاه منصوری، اسفندیار؛ (۱۳۹۴)؛ بررسی اثر ویژگی های شخصیتی بر اهداف سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران؛ کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم اجتماعی؛ اسفند ۱۳۹۴؛
۱۱. زنگیسه ای، صادق؛ آزادی، محمد؛ کهریزی، حمید؛ (۱۳۹۳)؛ مطالعه رابطه بین عوامل روانشناختی و تحلیل تکنیکی با تصمیم گیری سرمایه گذاران در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران؛ دومین همایش ملی پژوهش های کاربردی در «علوم مدیریت و حسابداری»؛ اسفند ۱۳۹۳؛
۱۲. سعدی، رسول؛ قلی پور، آرین؛ قلی پور، فتانه؛ (۱۳۸۹)؛ بررسی اثرات شخصیت سرمایه گذاران و خطاهای ادراکی در سرمایه گذاری آن ها در بورس اوراق بهادار تهران؛ تحقیقات مالی؛ ش ۲۹؛ بهار و تابستان ۱۳۸۹؛ ص ۴۱-۵۸؛

۱۳. شجری، هوشنگ؛ امام، سولماز؛ (۱۳۹۱)؛ شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر تصمیم گیری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران؛ مجله بررسی های بازرگانی؛ ش ۵۳؛ خرداد و تیر ۱۳۹۱؛ پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی؛ پرتال جامع علوم انسانی؛
۱۴. صالح نژاد، سیدحسن؛ فراهی، مانا؛ (۱۳۹۳)؛ مطالعه الگوهای رفتاری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران؛ سومین همایش علوم مدیریت نوین؛ شهریور ۱۳۹۳؛
۱۵. عرب مازار یزدی، محمد؛ بدری، احمد؛ عزیزیان، افشین؛ آزمون تجربی رفتار جمعی سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران؛ فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی؛ ش ۳۹؛ پاییز ۱۳۹۲؛ ص ۱-۲۷؛
۱۶. فهیمی دوآب، رکسانا؛ (۱۳۸۹)؛ بررسی عوامل رفتاری خاص بر تصمیم خرید سرمایه گذاران سهام عادی (مطالعه تطبیقی بورس اوراق بهادار تهران و مشهد)؛ مجله مهندسی مالی و مدیریت پرتفوی مالی؛ ش ۳؛ تابستان ۱۳۸۹؛ ص ۱۳۵-۱۵۴؛
۱۷. لاجوردی، مهسا؛ فائز، علی؛ (۱۳۹۴)؛ ارزیابی تأثیر تیپ شخصیتی بر نوع سرمایه گذاری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران؛ دومین همایش بین المللی مدیریت و فرهنگ توسعه؛ ۱۳۹۴؛
۱۸. لعل بار، علی؛ حسن پور دربندی، عادل؛ (۱۳۹۴)؛ تأثیر ویژگی های خشم و اضطراب بر تصمیمات سرمایه گذاری؛ پنجمین کنفرانس ملی و سومین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت با رویکردهای کاربردی و پژوهش نوین؛ بهمن ۱۳۹۴؛
۱۹. مقیمی، سیدمحمد؛ خنیفر، حسین؛ عربی خوان، مهلا؛ (۱۳۸۷)؛ بررسی ارتباط بین سبک شخصیت و اثربخشی مدیریت در مدیران سازمان های دولتی؛ نشریه مدیریت دولتی؛ ش ۱؛ پاییز و زمستان ۱۳۸۷؛ ص ۸۷-۱۰۴؛
۲۰. ودیعی، محمدحسین؛ شکوهی زاده، محمود؛ (۱۳۹۱)؛ بررسی معیارهای مالی مؤثر بر تصمیم گیری سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار؛ مجله دانش حسابداری؛ ش ۸؛ بهار ۱۳۹۱؛ ص ۱۵۱-۱۷۱؛
۲۱. وکیلی فرد، حمیدرضا؛ سعیدی، علی؛ افتخاری علی آبادی، اکبر؛ (۱۳۹۲)؛ بررسی و تحلیل واکنشهای رفتاری در بورس اوراق بهادار تهران؛ فصلنامه راهبرد مدیریت مالی (دانشگاه الزهرا)؛ ش ۲؛ پاییز ۱۳۹۲؛ ایضاً؛ مجله علمی پژوهشی دانش سرمایه گذاری؛ ش ۹؛ بهار ۱۳۹۳؛ ص ۲۲۳-۲۴۰؛
۲۲. وکیلی فرد، حمیدرضا؛ فروغ نژاد، حیدر؛ خوشنود، مهدی؛ (۱۳۹۲)؛ ارزیابی رفتار سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران با روش فرآیند تحلیل شبکه ای؛ فصلنامه علمی-پژوهشی مدیریت دارایی و تأمین مالی؛ ش ۲؛ پاییز ۱۳۹۲؛ ص ۱۹-۳۴؛